

TELEGRAFUL ROMANU.

Nr. 61. ANUL XV.

Telegrafulu este de două ori pe săptămână: joi și duminică. — Prenumeratiunea se face în Săbiu la expeditorul foiei pe afară la c. r. poste, cu bună-gat'ă prin scrisori francate, adresate către expeditor. Prețulu p'numerațiunei pentru Săbiu este pe anu 7 fl. v. a. ur' pe o jumătate de anu 3 fl. 50. Pentru celelalte părți ale Transilvaniei și

Săbiu, în 30 Iuliu (11 Aug.) 1867.

Provinciile din Monarchia pe unu anu 8 fl. era pe o jumătate de anu 4 fl. v. a. Pentru princ. și țieri străine pe unu 12 pe 1/2 anu, 6 fl. v. a.

Inseratele se plătescu pentru întreaga oră cu 7 cr. sirulu, pentru a două oră cu 5 1/2 cr. și pentru a treia repetire cu 3 1/2 cr. v. a.

Evenimente politice.

Săbiu, 29 Iuliu

Lucrările deputațiilor financiare se începura de Vineri. — Întâlnirea Imperatorilor austriacu și francesu, la Salisburgu nu va avea nici unu caracteru politicu. Marchisulu de Moustier nu va însoli pre Imperatulu. Mai târziu însă se voru întâlni la Carlsbad ministrii Beust și Rouher. După epistole din Vien'a tramise la memor. dipl. dlui de Beust ia succesu a realiză întielegerea între puterile cele mari, ce se eră pusă la cale de cabinetele din Paris și Londonu. Despre Sultanulu se dice ca spre a corespunde dorinței puterilor celor mari s'a decisu a face următoarele concessiuni: Se invoiesce la o encheta de comisari turcesci pre lângă conlucrarea delegațiilor europeni carea encheta sa cerceteze starea lucrurilor în Creț'a; la convocarea notabililor crețeni spre a descoperi dorințele locuitorimei pământene și denumirea unui guvernatoru creștinu. Cu toate aceste Sultanulu, cu privire la sensibilitatea supușilor sei musulmani, și rezervă de a consimți definitivu la cele de mai susu numai după reintorcerea sea la Constantinopole. Acest'a o face pôte și pentru aceea, că sa nu apara ca se afla prea multu sub presiunea diplomatiei creștine din Europ'a.

Kossuth după cum eră de prevedutu nu primesc mandatulu ce i l'a oferitu Vatiulu. Elu i-si va desvoltă în unu manifestu motivele din care este impeditu a funcționă că deputatu în diet'a Ungariei.

Alianța între Prussia și Russia continuă a tîne diuastic'a în unu resfletu. Scirile mai dincoace o reducu la o alianță defensivă între aceste două puteri.

Despre sciut'a depesă a baronului Werther care facu asiă mare sgomotu în lumea politică se scie, ca eră demintită din partea diuarelor oficiose din Prussia. Acum aflămu ca se publica de nou în Jurnalulu de Mainz, după unu isvoru, căru nu i se pôte denegă increderea. Tiesetur'a ei diferăza prea puțin și numai în variante stilistice de cea publicată de diuarele franceze.

După o coresp. la „Czas“ se dice, ca puterile europene s'a oferitu la o intervențiune în afacerile teritoriului papei. Acest'a în urm'a unei note a lui Antonelli. Oferirea acest'a sa fia urmatu cu deosebire din partea Austriei, Franciei, Spaniei și înainte de toate din partea Prussiei.

Ceea ce privește agitațiunile din statulu papalu se vorbea ca guvernulu italianu va impedită toate stratagemele reuniunilor democratice îndreptate contr'a Romei. Cu toate acestea credința despre o resculare ce are sa se întemple acolo în curendu o sustinu mai multe diuare. Reuniunile democratice din Genuă, Livorno, Bologn'a și altele din alte părți dicu ca ele înrolăza voluntari pentru că sa-i tramita că emigranti în Buenos-Ayres (Americ'a de media-di), însă omeni judeca espectorările aceste după impregiurarea, ca ele sunt asemenea celor de pre tempulu expedițiunei în Sicilia. În Rom'a cerculăza unu semn între amicii cardinalului Andrea. Semnulu pôrta o inscripțiune în stilu lapidariu elegantu, carea descrie pre scurtu, dara precisu, trecutul și prezentulu cardinalului. În privința centenariului la care elu nu a luat parte se dice: aegre absens, mente praesens.

Din Londonu se telegrafăza, ca lordulu Stanley a împartășit casei de josu o depesă a consulului briticu din Creț'a despre crutimele turcilor asupra creștinilor și observa: ca regimulu englezu are voia de a impedită atari procederi dara nu are și puterea.

Din Parisu aflămu, ca după depesă dela 6 Augustu ca în diu'a precedentă au fostu în Tuilerii unu prandiu mare, la care au luat parte re-

gele Portugaliei și alu Svediei și principele Serbiei. — Principele Serbiei a și plecatu Joi dela Parisu. Caletori'a de întorcere are sa o faca preste Munich și Vien'a.

Totu din Parisu se mai respandă scirea, ca în cercuri financiare voru sa scie omeni ca casa Rothschild dimpreună cu creditulu fonciariu s'au decisu a veni intr'ajutoriu ministrului de finanțe italianu cu o anticipatiune de 72 milioane a computulu vinderei bunurilor bisericesci și a venitului din contribuțiunea tabacului.

Din Bucuresci se spune ca cu ocaziunea întempnării Domnitoriului Romaniei ce ia facutu Sultanulu la Rusciucu, celu dintâiu a facutu acestuia o visita. Convorbirea între ambii tîne îndelungu.

Din Constantinopole se telegrafăza ca în 7 Aug. n. a sositu Sultanulu aci. Cetatea eră imbrabata în vestmentu de serbatore. La Bosporu fu s'era iluminatiune. — La 70 de individi s'a arestatu că compromisi la conjuratiunea „turcilor jui“ și s'au transportatu în launtrulu țierei.

Despre Bulgari se scie ca în totu momentulu sa m'erga spre Balkanu. Serbiu abia potu sa mai ascepte sa alerge intr'ajubriu fratiloru lor. Din acest'a cauza Principele e acceptatu cu nerabdare.

Cultivarea omenimei preste totu, precum și a poporeloru în specie s'a întemplatu și se întempla prin institute.

Omulu vine pre lume cu un'a multime de dispozițiuni; cari suntu basea a totu ce pôte fi și face pentru a corespunde destinațiunei sele. Fiindcă inse aceste dispozițiuni fără escitare și conducere estera dormu și se abatu dela calea adeverată și prin acest'a omulu ia un'a cale contraria celei, ce are alu duce la destinațiune; fiindcă din debilitatea fizică fără grije streina în deminți'a vietii sale, omulu nu e în stare de a vietui: urm'za nedisputaveru, pentru a ajunge la tînt'a, spre care e creatu, necesitatea de a grigi de pruncu, a-i escită și conduce facultățile, dispozițiunile înnascute și a-lu aduce acolo, cătu însulu sa-si fia grigoriulu și conducatoriulu seu, cari toate vinu sub numirea de educațiune, carea este atătu de vechia, pre cătu de vechia este omenimea. Educațiunea e necesaria pentru totu omulu atătu fizice, cătu și morale. Fizice e necesaria pentruca fără ea nu pôte vietui; întielesuale, pentruca fără oc'est'a omulu între animale nu pote invetiă nece a cugetă, nece a vorbi; ear morale, fiinduca din moravure purcede moralitatea.

Esperienti'a cotidiană, tabelele statistice ale tuturor țieriloru ne arata, ca nescienti'a, necultor'a selbataci'a, nemoralitatea și delictule cu destingere în acele tîenuturi domina, pre unde mai puțin s'au ingrigitu omeni pentru educațiune și instructiune, carea are de scopu perfectiunarea facultatei reprezentative mai multu, și carea și face un'a parte din educațiune.

Déca organismulu fizicu, déca natur'a spiritului, déca esperienti'a pretinde educațiunea, instructiunea, cu unu cuventu cultivarea omului teneru; atunci e detori'a prima a parintiloru de a-si cresce fiii, ear fiii pentru acest'a benefacere se iubéscă și veneréză parinti. Ear a două detoria e a acelor'a, între cari vietuesce și are de a vietui gențea încă fraged'a și fragile, de a se ingrigi pentru educațiunea, pentru cultivarea ei cătu se pôte mai multu; generațiunea succedente. „Omulu numai prein omeni devine omu asiă, cumu se cuvine se fia, și tractarea deosebită, prein carea elu devine se numescă educațiune. De aci e primul dreptu a-lu omului, de a fi crescutu, și cea mai sacra detoria a acelor'a, între cari vietuiescă, de a-lu cresce.“

Pre acestu dreptu primu alu omului, de a fi crescutu, se baseza:

1. Detori'a parintiloru de a-si cresce fiii; parinti-su primi, și cei mai naturali educatori; la densii-su îndreptati pruncii prin unu siru însemnatu de ani în starea lor cea mai debila cu toate indigentiile lor. Dedati cu densii dela începutulu vietii lor, le credu și se incredu în densii într'u toate; stim'a și iubirea, ce le detorescu, și prelânga ore-care strictetia, le iéu dela natur'a. Aceste-su impregiurări inse, cari convinu în confidentulu cercu alu familiei numai, și cari prelânga alte multe mijloce, ce natur'a se pare ale fi pusă eschisivu în mână parintiloru, cu destingere într'u disciplinare, favorescu foarte multu educațiunea. Fiindcă inse multi prunci se lipsescu de acestu ajutoriu necesariu încă în primele dile ale vietii lor; fiindcă multi parinti din caus'a altor' ocupatiuni pentru vietia, nu au tempulu recerutu pentru a sustine și implini acest'a afacere momentosa, și multor'a le lipsescă voia și cognitiunile necese aru trebui să ésa membri cu totulu nefolositori, corupti, daunaciosi și molesti pentru întreaga societatea omenéscă, ce aru impedită înaintarea omenimei; totu din acelu dreptu primu emanăza:

2. Detori'a, acelor'a, între cari vietuiescă și au de a vietui acele ființe nefericite, detori'a societăților umane, că a unoru familie în sensu mai amplu, precum suntu comunele, biseric'a creștină, carea e factorulu principale alu culturai; mai încolo dreptulu și datori'a natiuniloru de a-si cresce și cultivă membrii și fiii cătu se pôte mai bene, precum și detori'a statului de a supraveghia și a ajută și usură cultivarea cetăteniloru sei. De aci a resaritu necesitatea educațiunei și instructiunei publice, necesitatea institutiuniloru, în cari generațiunile tenere sa-si castige cele trebuințioase atătu pentru a pute corespunde scopului, spre care e creată omenimea, cătu și pentru vietia terestre, că civi a unui statu și că membri și fii adeverati ai natiuniloru, de cari se voru fi tîindu. Aceste institute chiamate în vietia prin indigentiile omenimei încă din temporele cele mai vechi au fostu la începutu în privința numerului restrinse și defectuose, mai multu private, decâtu publice; pre încetulu inse în decursulu tempului se curatira de erori prin barbati espartii și se ridicara institute noue pentru cultivarea în mai mare mesura a genului uman, atătu estensive, cătu și intensive. Aceste institute publice numite s'au reslatitu preste totu rotagolulu pământului prin propagarea creștinătății, a cărei spiritulu le a datu dreptiunea adeverată, le-a aperatu și le apera de toate fortunele, ce s'au încercatu și s'aru încercă a le nimici existința; s'au cultivatu și au inventatu cu inventara civilizațiunei creștine până ce au ajunsu la starea, în care se afla astadi și după indigentiile omeniiloru, după diferite ocupatiuni și staturi a unui poporu se impartu în 3 rami principali. Statulu primu seu mai de josu la formăza lucratori, adică acelea, cari se sustinu cu ocupatiuni corporale, cari, fiindu ca cea mai mare parte din omeni se tîne acest'a categoria, se și numescu cu deosebire: poporu; și institutele pentru densii ridicate: institutele seu scoli populare. Scol'a populară e institutul de educațiune și instructiune a poporului; ea începe cu primele elemente de instructiune și finescu cu deplin'a cultura a tinerimei receruta în genere, ea e determinată pentru totu prunculu din etatea, în care e capace de instructiune comună, până ce si-a castigatu cunoscintiile universale și individuale. Scol'a populară are de problema cultivarea poporului preste totu, totu ce baseza fericirea și îndestulirea fia-cărui omu, religiunea, totu ce înaintăza lucrulu, asigură progresulu, deschide ocupatiuni noué și totu ce previne pericolele.

